

Baranta – egy magyar sportkezdeményszerzés rövid története, a stílusalapító szemüvegén keresztül

Baranta – brief history of a Hungarian sport initiative throw the
lens of the founder

Falatovics Ádám

Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem,
Társadalomtudományi Tanszék, Budapest

E-mail: falatovics.adam@gmail.com

Összefoglaló

A baranta mozgalom évtizedek óta jelen van a Kárpát-medencei sportéletben. A baranta egy magyar küzdősport kezdeményszerzés, amely esz-
közeit a történeti múltból vette és saját pusztakezes önvédelmi rendszert dolgozott ki. A baranta mozgalom célja, hogy minél többen kipróbálhassák versenyszerű körülmények között azokat az eljárásokat, amelyek évszázadokon keresztül lehetővé tették a fegyveres harcot. A mozgalom alapítója Vukics Ferenc, az ő tevékenysége volt az elmúlt évtizedekben a legmeghatározóbb a baranta működésében.

1992-től a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán kezdődött el a baranta mozgalom története. Itt kerültek elsajátításra az egyes hagyományőrző korszakok vívó és küzdőrendszerei. A német és angol harceljárások mellett felmerült az igény a magyar küzdőmúlt megismerésére, így már a 90-es években néprajzi gyűjtések feldolgozásával és saját gyűjtő utakkal bővült a baranta tudástára. Ebből a készletből jött létre 1996-ra a fegyveres magyar harcművészet első mozgáskészlete, amit ettől kezdve nevezett el barantának Vukics Ferenc. A főiskolai, később egyetemi haditorna kör tagjainak kezdte oktatni, de a hagyományőrző összefonódásoknak köszönhetően az ország több pontján szerveződött „baranta had”. 2000 után megszületett a döntés önálló stílus alapítására, majd megszülettek ennek a stílusnak a szervezeti feltételei is: megalakultak az első csapatok és szakosztályok, majd 2008-ban a csapatok szövetsége is.

A harcművészet és sport felé fordulás azonban nem olyan könnyen vihető át egy hagyományőrzést kereső közösség számára. Habár a 2010-es évek sport próbálkozásai jelentős eredményeket értek el, nem sikerült kilépni a nemzetközi sport területére. Vukics Ferenc ezt felismerve igyekezett átadni utódainak a baranta és a szövetség vezetését.

Kulcsszó: baranta, harcművészet, tradicionális játék, Vukics Ferenc, hagyományőrzés

Abstract

The Baranta movement has been existing as a part of the sport life of the Carpathian Basin for decades. Baranta is a Hungarian martial arts initiative that took its tools from the historical past and developed its own bare-handed self-defense system. The goal of the baranta movement is for as many people as possible to try in competitive conditions the technique that have made combat fights possible for centuries. The founder of the movement is Ferenc Vukics. His activities have been the most determinative in the operation of baranta in this period.

It begins in 1992 at the Lajos Kossuth Military College, where the baranta movement got involved in the fashionable western historical reenactment wave. The traditional fencing and fighting systems were mastered here. In addition to the German and English fencing techniques, there was a need to learn about the Hungarian past, so in 90s, the Baranta's knowledge base was expanded by processing ethnographic collections and own collecting trips. The first technical exercises of a Hungarian martial arts was created in 1996, that Ferenc Vukics named baranta from then. He started teaching the members of the

college reenactment circle, but thanks to the reenactment groups entanglements, „baranta – cells” were organized in several parts of the country. After 2000 he decided to establish an independent style. In the 2000s the organizational conditions of this style were born: teams and departments, and then in 2008 the Hungarian federation was created.

However, turning into martial arts and combat sports is not so easy for a community seeking to historical reenactment. Although the sports attempts of the 2010s achieved significant results, it could not reached to enter the international sports palette. Recognizing this, Ferenc Vukics tried to hand the leadership and the association of baranta to his successors.

Keywords: Baranta, martial arts, traditional games, Ferenc Vukics, historical reenactment

Bevezetés

A baranta mozgalom 2022-ben ünnepelte megalakulásának a 25. évfordulóját. Annak ellenére, hogy egy generációnyi idő már eltelt létrejötté óta, történeti feldolgozása még nem történt meg ennek a sportnak. Magyarország és a szomszédos országok területén több tucat sportegyesület és csapat alakult az elmúlt 25 évben, emellett voltak kísérletek Stuttgartban, Zürichben és New Yorkban is baranta közösségek létrehozására (Kovács, 2015).

A XXI. század fordulóján az extrém sportok népszerűségében jelentős robbanást láthatunk (Ellmer és mtsai, 2020). Jellemző, hogy az egyes sportágak fejlődtek és/vagy széttöredeztek (Immonen és mtsai, 2017; Kellett és Russell, 2009; Thorpe és Wheaton, 2013; Wheaton, 2004), amivel új sportágak is létrejöttek, illetve egyre szélesebb körben váltak elérhetővé a lakosság számára (Collins és Brymer, 2018; Rinehart, 2000; Wheaton, 2004). A küzdősportokban és a harcművészetekben ugyanezt a folyamatot figyelhetjük meg, a szocializmusban kibontakozó és megerősödő sportágak, például a karatét képviselő Magyar Karate Szövetség (MKSZ) 2022-re már 25 elismert stíluszervezetet tartott számon (MKSZ, 2022). Világszerte megjelentek a harcművészet fogalmának értelmezésével az új nemzeti stílusok. Ilyen nemzeti stílus szeretne lenni a baranta is, amely hagyományos magyar harcművészetként definiálja magát.

A szakirodalmi írásokban jól elkülöníthető az egyszerűsített nyugati és a kérdést komplexen megvizsgáló keleti diskurzusok nézőpontjai kö-

zötti eltérés. A nyugati szemlélet szerint, megkülönböztetünk küzdősportokat és harcművészeteket, annak alapján, hogy rendeznek-e belőle versenyt (Péter, 2017). Amennyiben a legfontosabb a teljesítmény maximalizálása, akkor sportról, ha a hangsúly a mozgáson, a mozdulatok kifejezőképességén, akkor harci-művészetről beszélünk. A keleti szakirodalmak gyakran hangsúlyozzák a harcművészetekben nagy hangsúlyt kapó pedagógia filozófia háttérét (Németh, 2002).

Nem minden mozgásforma modern sport, rendkívül sok tradicionális játék nem lépett a modern sporttá válás útjára. Megmaradtak helyi kezdeményezéseknek, amelyek a helyi közösséget erősítik identitásában, biztosítják az aktív kikapcsolódást és bekapcsolódási lehetőséget a közösség tagjai számára (Jaounen és Petrov, 2018). A tradicionális sportjátékok esetén sokszor kiemelkedően fontos az érzelmi többlet, amivel hozzájárul a hazafias neveléshez, a közösségi összetartozás erősítéséhez, a társadalmi inklúzióhoz és esélyegyenlőséghez (Luchoro-Parilla és mtsai, 2021). Azonban a tradicionális játékokra nem jellemzők az Allen Guttmann és Elias Norbert által leírt modern sportok jellegzetességei (Elias, 1986). Nincsenek kor és nem szerint megkülönböztetve a résztvevők, gyakran hiányoznak az írott szabályok, a meglévő szabályokat is rugalmasan kezelik. Jellemzően önszerveződő események keretei között valósulnak meg, hiányoznak a magasabb szintű versenyzést irányító intézmények, illetve azok képviselői például a bírók. A résztvevők számára fontos motivációs erő a jól-lét míg a teljesítmény maximalizálása gyakran háttérbe szorul, éppen ezért a rekordokat, a győzelmeket nem tartják számon, hiányoznak a sportmúltat részletesen leíró jegyzőkönyvek, eredménytáblázatok, rangsorok (Parlebas, 2001).

Kutatásomban arra keresem a választ, hogy a baranta modern sport-e, illetve melyek voltak azok a mérföldkövek, amelyekkel bizonyítani lehet jelentőségét, szerepét a küzdősportok világában. Felmerül kérdésként, hogy küzdősportként vagy harcművészetként lehet tekinteni a barantára, továbbá, egy kiemelkedő jelentőségű személy, az alapító tevékenységeinek a bemutatásával igazolható-e, hogy a baranta rendelkezik a modern sportokra jellemző feltételekkel.

Feltételezem, hogy a baranta mozgalom működése során már létrejöttek a modern sportággá válásnak a feltételei, azok az intézményrendszerek, amelyek biztosítják a baranta jövőjét

a modern sportágak között. A jelentős események bemutatásával igazolható, hogy a baranta tevékenysége széles körben ismert és széles társadalmi rétegben gyakorolják. Kijelenthetjük, hogy a baranta 2022-re összefonódott a magyar küzdősportokkal.

Nem a baranta tesz egyedül kísérletet honfoglaláskori vagy középkori fegyverekre építve, egy modern harcművészet létrehozására. Ebben kiemelkedő eredményt ért el a Kassai Lajos féle lovassíjászat, vagy a szintén hungarikumnak számító Borsody-féle szablyavívás, valamint a dr. Hidán Csaba vezette kutatások, amelyeket az Aranyszablya vívóiskola kereteiben oktatott. Ebben a munkában területi korlátok miatt nem térek ki ezeknek a bemutatására.

Anyag és módszerek

A kutatás során 2022 novemberében és decemberében négyszeri adatfelvételt került személyes mélyinterjú keretében. Az interjú alanya az 50 éves Vukics Ferenc volt, akivel alkalmatosan telefonos vagy online beszélgetésekre is sor került. Más interjúalanyokkal is folytattam beszélgetéseket, akiknek az információk megerősítése érdekében az eredeti kérdéseket tettem fel. A személyes beszélgetések félig strukturált kutatási kérdések mentén releváns témakörök érintésével folytatódtak. A kapott eredményeket kvalitatív módszerrel elemeztem. Az adatok hitelességének ellenőrzése érdekében kereszthivatkozásokot végeztem, megkerestem az eredeti hírt vagy sajtóközleményt, ami igazolhatja az elmondottak hitelességét.

Az elkészített interjúk mellett dokumentumelemzés módszerével kiadványok, könyvek, újságcikkek is kiértékelésre kerültek. Az elmúlt években a Szövetség által kiadott dokumentumokat, okleveleket, valamint a cégnyilvántartásban és a sajtóban megjelenő forrásokat dolgoztam fel. Ezekből a forrásokból származó adatok részben ellentmondásosak, részben az interjúalany(ok) pozitív érzelmi elköteleződése érezhető rajtuk, másrészt a hivatalos dokumentumtár hiányos feldolgozása miatt számos adat nem került rögzítésre, vagy csak utólag visszaemlékezés során került javításra, ami számos hibára adhat lehetőséget. Ez különösen igaz a baranta mozgalom kezdeti időszakára, amikor még nem rendelkezett szövetséggel, ezért ezeket az adatokat megfelelő fenntartással kell kezelni.

Eredmények

A baranta mozgalom kezdetei a 90-es években indultak el. Nagy hatással volt a mozgalomra László Gyula, aki a kísérleti régészetet népszerűsítette előadásaiban, valamint a rendszerváltást követően felerősödő nyugati típusú hagyományőrzést (Tóth, 2018). A Szent György Lovagrend haditorna szekciója számára felkérték a Honvédelmi Minisztériumtól a szentendrei Kossuth Lajos Honvéd Katonai Akadémia módszertani és patronáló támogatását (Szent György Lovagrend Honlapja, 2023). Ennek eredményeképpen 1992-ben a lovagrend apródképző tanfolyamot indított, aminek a tagjává vált a későbbi stílus alapító Vukics Ferenc is. A Szent György Lovagrend katonai-hagyományőrző tagozat szentendrei csoportjának első csapata 9 főből állt. Ez a szerveződés a Kossuth Lajos Katonai Főiskola szerves részévé vált, mert a Humán Osztályon belül FMO (Főiskolai Művelődési Otthon) részeként külön nyilvántartási számot is kapott a Haditorna Kör. Vezetője Gombos Albert százados lett, a főiskola Művelődési Otthon „Kamara” termében zajlottak a foglalkozások és az alatta lévő műhelyben készítették el a saját felszereléseiket.

Az ekkor elsajátított mozgásanyag alapvetően az európai vívó és birkózó könyvek rekonstruált technikáit tartalmazta (Zrínyi SE, 2023), többek között német kardvívást, angol botvívást. A 90-es évekig a magyar szakirodalom részletesen bemutatja, feldolgozza a középkori angol, német, olasz vagy cseh-husza harcéljárásokat, ismert Talhoffer Fechtbuchja (1443), Albert Dürer Fechtbuch-ja (1512), Achille Marozzo Arte Dell'Armi-ja (1568), vagy George Hale vagy Sir William Hope vívókönyvei (XVII. századból), a középkori magyar típusú harci felkészítésről, vívórendszerekről hiányoznak az átfogó tanulmányok, ezek csak a 2000 évek utáni feldolgozásában jelentek meg egyre hangsúlyosabban. Például Békés Katalin írt a magyar haderő ellátószolgálatának fejlődéséről, amiben megkerülhetetlen az egyes korszakok harcmódorának vizsgálata (Békés, 2014), vagy Fa Árpád vizsgálja a husza harcmódor hatását a magyar hadügyekre (Fa, 2010), 2002-ben és 2005-ben jelentek meg Pálkás Gábor és Szacszy Mihály művei, amelyek Európai önvédelemről beszéltek, és nagyszámú magyar forrást is felhasználtak (Szacszy és Pálkás, 2005).

A magyar technikák feldolgozásának hiányossága miatt, a baranta mozgalom képviselői már a kezdetekben gyakran pótolták ki a hézagokat

a néprajzi gyűjtésekben megtalálható utalásokkal, (Malonyay, 1911) esetleg technikai megoldásokkal (például: karikás ostor használat). Sőt már ekkor előfordultak önállóan végrehajtott „gyűjtőmunkák”, amelyeket nem dokumentáltak, de az eredményeik beépültek a baranta tudásanyagába. Ezt a szokást évtizedeken keresztül megőrizték a mozgalom működésében.

A szentendrei Haditorna Kör fő tevékenysége a visegrádi Palotajátékokon való részvétel volt, ahol már az első alkalommal is részt vettek, a bemutatókon már nem csak az eurolucta (Európai kultúra és harcművészet) mozgásanyagát tartalmazták, hanem beépítették a „gyűjtések” addigi eredményeit is.

Vukics Ferenc a katonai tanulmányai során végig a haditorna kör aktív tagja volt, majd egy évnyi kitérő után (1996 június – 1997 november) visszatért a csapathoz, amely nagy átalakuláson ment keresztül. A haditorna kör nyitott a „külsősök felé”, már nem az egyetemisták alkották a csapat nagyobb részét, hanem általános iskolások és középiskolások. Új csapattagokkal együtt 15 főre nőtt a létszám. A haditorna kör idősödő vezetője Gombos Albert felkérte Vukics Ferencet, hogy vegye át és vezesse a tagságát a teljesen lecserélődött kört. Név változtatásra is sor került 1999-től kezdve Zrínyi Miklós Haditorna Kör-ként működött a csapat, az oktatott technikai anyag neve pedig „baranta” lett.

A baranta szót nem említi a tájszavak gyűjteménye (Kiss, 2019), azonban több somogyi közlő által ismert kifejezések a bölenkedés, barantálkodik. A XX. század eleji orientalista kutatók által már ismert volt a kifejezés, ekkor elsősorban a kazah, kirgiz és más ázsiai népeknél fegyveres rabló hadjáratot vagy szabadrablást értettek alatta (Herman 1909). A szépirodalomban Kodolányi is használja a szót a Vas fiaiban hasonló jelentésben (Kodolányi, 1936). A XX. század második felére már ismert lett a kifejezés, amit régi ázsiai eredethez köthető rablóhadjáratokra használtak, „*baranta a barangoló egy ősi alakja, a nyugati kalandozó hadjáratokra használták.*” (Rejtő, 1992).

Az első „baranta” versenyt a 1998 nyarán szervezték meg a palotajátékok lovagi 7 próba (NVP honlap, 2023) versenyszámának és más hagyományőrző versenyek mintájára.

A haditorna kör látványos bemutatóinak és a vezető személyes varázsának köszönhetően egyre több megkeresés érkezett különböző együttműködésről. Ilyen volt az 1999-ben létrejött III. Béla Lovagrend, melynek vezetője dr. Töpler László

volt a szervezet 2013-as megszűnéséig (Elekes, 2003). A lovagrend felvette tevékenységei közé a haditorna foglalkozások tartását is, melyet a Vukics Ferenc féle Baranta haddal együttműködve végeztek, sokszor a III. Béla lovagrend Baranta hada nevében (Takács, 2000). Ez volt az első írásos együttműködés, amelyet új csapatok létrejötté követett. Csurgón jött létre a második baranta közösség Somogy Baranta névvel 2001-ben (nem jött létre egyesület), később Sashalmi Tamás vezetésével Fekete Hollók Rendjeként már baranta tagok nélkül működtek tovább. A Magyar Harcos SE-ben már baranta szakosztály kiépítésére került sor és a III. Béla Lovagrend lett időben a negyedik közösség, majd 2004-ben Esztergomban került sor baranta oktatására.

A csapat 2000 augusztus 20-án a centenáriumi ünnepség részeként egy nagyszabású történelmi drámajátékban vett részt a Szent György Lovagrenddel együtt. A különböző történelmi korok és harcainak bemutatása során megjelent az igény egy saját öltözetre, amely a honfoglalás korára és a későbbi korokat összekötő időtől függetlenül megállja a helyét. Így jött létre 2001-re a bordó fegyverkabát, amely azóta is a barantásokat meghatározó és összekötő jelkép.

2001-ben május 8-án zajlott le az első fokozatvizsga Szentendrén, június 30-án pedig a harmadik baranta 10 próba versenye. 2001-re megszületett a döntés, hogy a baranta nem marad a hagyományőrző mozgalom része és elmozdul a teljesítmény központú harcművészet és sportvilág felé. Mivel a harcművészetektől rendszeres megerősítést kaptak a megkezdett utat illetően, ezért az első fokozat vizsgáztatói között küzdősportok, harcművészek neves képviselői vannak jelen: Ceren Coomo mongol származású sambo világbajnok, Tar László a kempo sportból, Tóth Attila a szentendrei Piramis SE vadoriu karate mestere. Az első alkalommal mindösszesen 2 fő vizsgázott, mintegy 15 vizsgaszámból, melyben volt futás, mesterlövész íjászat, íjászpárbaj (a későbbi ráfutásos változat), hajítófegyverrel célba dobás, birkózás, vívásbemutató.

A harcművészeti irány eldöntése után egyre többször került sor baranta versenyekre, ennek bevált helyszíne Tahitótfalu lett a korábbi 2000-es baranta verseny sikeres lebonyolítását követően. Itt került sor rendszeresen a Nyílt Baranta Tradicionális Magyar Harcművészetek Bajnokságára, Torda Baranta, Sudár István emlékversenyekre. Kezdetben a versenyek meglehetősen népszerűek voltak, elindultak rajta hagyományőrök és más harcművészetek versenyzői is,

például 1998-ban az első OB-n még csak 6 volt barantás a 107 indulóból.

2001 őszén a Zrínyi Miklós Haditorna kör elvesztette működési helyét, mert a több részből egybeolvadt Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem elköltözött az Üllői útra. 2001 ősze és 2002 ősze között ideiglenesen egy támogató pedagógus szülő közbenjárásának eredményeképpen a Vilányi úti Szent Margit iskolában voltak a foglalkozások. Magyar István alezredes felkarolta tanítványa kezdeményezését és elintézte, hogy nem az egyetem haditorna tagozataként működjön tovább a baranta, hanem a Honvéd Zrínyi SE szakosztályaként. A szakosztály elnöke Magyar István alezredes lett, a foglalkozásokat Vukics Ferenc tartotta. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Karának Haditorna Tagozata megszűnt.

A foglalkozások, bemutatók és versenyek mellett elkezdődött a rendszeres edzőtáborok szervezése is. Az elsőre 2002. augusztus 7-11. között Tornabarakonyban került sor egy tucat résztvevővel, 2003-ban Csesznekén már fokozatvizsgát is szerveztek, majd 2004 Tahitótfalu és 2005-től Felcsút adott helyszínt edzőtáborok szervezésének.

A mozgalom tagjai bemutatókkal járták az országot és mindenhol keresték azokat, akik elindíthatnák a helyi baranta közösségeket. Az első budapesti szakosztályok után így lett baranta csapat Várpalotán, Veszprémben, Győrben, Szegeden, Debrecenben stb. 2003 után a III. Béla lovagrenddel megváltozott a kapcsolat, ezért 2004-re Székesfehérváron új közösség a Fejér Baranta jött létre, később ebből további két csapat vált ki a Hunyad Baranta és Királyi Kardforgatók Rendje (nem baranta tevékenységi kör). 2004-ben a csapatok és a baranta versenyek szervezésére és rendezésére létrejött az első közgyűlés, amely létrehozta egyelőre még informálisan a baranta csapatok szövetségét. Ennek a szerveződésnek az első vezetője Johácz József lett. Aki harcművészeti körökben rendelkezett jó kapcsolatokkal, így rábízták a szövetség megszervezését. Két szakosztályt hoztak létre: gyalogost, melynek vezetőjévé Vukics Ferencet szavazták meg, illetve lovas szakágat, amelynek vezetőjévé Kelemen Zsoltot választották meg. Megszavazták az első hosszútávú (25 éves) stratégiát, és létrehozták az első közös eseménynaptárt, az edzőtáborok és a fokozatvizsgák Felcsútra kerültek.

A 2005-ös nyári rendezvényen jelent meg először Kopecsni Gábor, akit a Zrínyi Baranta vezetője felkarolt (például: szállást biztosít számára),

majd ő hozta létre az első nem magyarországi baranta csapatot 2006-ben Dunaszerdahelyen, Hadik András Baranta csapat néven, majd 2009-ben a Felvidéki Baranta Szövetség nevű egyesületet, amelyhez több baranta csapat is tartozott: Gömörpéterfalva, Alsószeli, Dunaszerdahely. A felvidéki és magyarországi szervezetek között kezdetben szoros együttműködés volt, közös edzőtáborokat, közös versenyeket, közös képzéseket szerveztek, például a palásti 24 órás vívóversenyt (Kopecsni, 2010). Később elhidegült a két közösség között a viszony, hosszú évekre megszakadtak a kapcsolatok és 2018 után teljesen kiváltak a baranta közösségből, Felföldi Dali Iskola néven működött tovább (Kucor, 2022).

Habár, már 2003-ban lezajlott az első erdélyi baranta bemutató Bánffyahunyadon, csak a 2006 nyarán szervezett borospataki táborból jöttek létre az első csapatok Erdélyben. A tábor után nyolc csapat alakult: Székelydálya, Mádéfalva, Székelyszenterzsébet, Lengyelfalva, Székelykeresztúr, Gyergyószentmiklós, Sepsiszentgyörgy, Csíksomorta, Csíkpálfalva. A református lelkes baráti kapcsolatoknak köszönhetően pedig Délvidéken is három helyszínen került sor baranta foglalkozásokra (Bácskossuthfalva, Ada, Zenta).

A baranta közössége lassan nemzetközivé vált. 2006-ban már vannak barantát művelő közösségek Romániában, Szlovákiában és Szerbiában. 2006 őszén Vukics Ferencet, aki katonatisztként harciaszatot oktatott a Nemzetvédelmi Egyetemen, azzal a váddal, hogy külföldi állampolgárok kiképzésében vett részt, feljebbvalói elmarasztalták, még eljárás is indult ellene. Emiatt befejezte oktatói tevékenységét a Honvéd Zrínyi SE keretei között és tanítványa Benis Miklós segítségével új egyesületet hozott létre, ez lett a Zrínyi Miklós Baranta Hagyományos Magyar Harcművészeti Sport Egyesület. Az edzések három helyszínen folytatódtak tovább. A Honvéd Zrínyi SE Baranta Szakosztálya még működött egy rövid ideig, majd tagjaiból jött létre a jelenleg is működő Községi Katonai Hagyományőrző Szakosztály.

2007-ben a baranta mozgalom hat tagjának lehetősége nyílt kiutazni Kazahsztánba és az ottani „madjar” törzs tagjaival felvenni a kapcsolatot. Az utazást és azt követő magyarországi törzsi találkozót a 'Kurultaj'-t Bíró András Zsolttal együtt szervezték meg. 2008-as Kurultaj után a szervezők útjai szétváltak, Bíró András létrehozta a Turán Alapítványt és két évente megszervezte a Kurultajt, a köztes években meg az Ősök

napja rendezvényt. 2009-től kezdve Vukics Ferenc a Magyarok Országos Gyűlésének szervezői csapatának az egyik állandó vezető tagja lett. Egy társadalmi mozgalomba kezdett, ami miatt 2008 decembere után 2010-ig nem tartott edzéseket. A Zrínyi Miklós Baranta HMMSE egyesületi edzések ebben az időszakban Juhász Tamás irányításával zajlottak. A Kurultaj és MOGY rendezvényeken több tízezer ember vett részt, melyeket követően megnőtt az érdeklődés a baranta foglalkozások iránt. 2008-ban jött létre a Baranta Hagyományos Magyar Harcművészetek Országos Szövetsége, amelynek első elnöke, immáron formálisan is Johácz József lett. Vukics Ferenc a gyalogos szakág vezetője volt. Az alapításkor a szövetséget nyolc egyesület hozta létre: Zrínyi Miklós Baranta HMMSE, Pusztai Róka Nomád Hagyományőrző Egyesület, Hunyadi Diák, Sport és Kulturális Egyesület, Piliscsabai Cserkészlet és Lovassportot Támogató Egyesület, Magyar Harcos Sportegyesület, Ceglédi Zanshin Sportegyesület, Fejér Baranta Hagyományőrző Sportegyesület, Lovasíjász Hagyományőrző Sportegyesület (Szentendre). A szövetség szervezeti formája egyesület lett (Civil szervezetek névjegyzéke, 2023). Emellett az erdélyi, délvidéki és felvidéki csapatokkal mintegy 2 500 főre becsülték a baranta foglalkozásokon résztvevők létszámát (Arany, 2008). A lovas szakágat megemlíti az alapító okiratban, de nem jelöltek ki vezetőt. Habár 4 évre választották meg Johácz Józsefet, 2009-ben lemond és új elnöke lesz a szövetségnek Bognár Sándor, aki szintén csak 1 éven keresztül töltötte be a pozíciót. Összeállították az éves eseménynaptárakat és külön figyeltek arra, hogy a felvidéki és erdélyi „szövetségek” eseményeivel ne ütközzenek a hazai programok.

A sikeresnek mondott nagy rendezvények után, 2010 novemberétől kezdve létrejött egy központi edzőterem a XV. kerület Pázmány Péter utcai telephelyen, amelyet 2012-től a Zrínyi Miklós Baranta HMMSE tartott fenn folyamatosan. Itt zajlottak az egyesületi edzések, a foglalkozásvezető képzések, összetartások. A nagy rendezvény a Magyarok Országos Gyűlése megmaradt, amely a baranta csapatok megnyilvánulásának állandó helyszínévé vált. Míg 2009-ben az Országos Gyűlésen mintegy 600 barantás vett részt a történelmi előképben, addig 2010-ben, 2011-ben és 2012-ben 3-400 fő, 2013-ban 250 fő jelent meg. Az országos gyűlések sorozata megszakadt, újraélesztése után 2018-ban 200 fő és 2019-ben 250 fő jelent meg a rendezvényeken. A 2020-as rendezvény a Covid miatt elmaradt.

2011-ben Vukics Ferencet választják meg a Szövetség Elnökének, foglalkozásvezető képzést szervezett, amely nem került akkreditálásra. Már korábban is került sor hétvégi szemináriumokra, de 2011-2012-ben először került sor vizsgával egybekötött tanfolyamra. Ez hat alkalomból álló „edző”, azaz foglalkozásvezetői tanfolyam volt, amelyen alkalmanként 60-100 ember vett részt, 2013-ban került sor a vizsgára, ahol 8 fő szerzett foglalkozásvezetői minősítést. 2012-2013-as foglalkozásvezetői képzésen kevesebben vettek részt és mindösszesen 4 fő szerzett a 2014-es vizsgán minősítést.

A baranta 15 éves Születésnap Gálájára, 2011-ben Kecskeméten a Messzi István Sportcsarnokban került sor, itt jelent meg először a „Baranta Válogatott” is, amely mindössze a Vukics Ferenc által szóban kijelölt csapatot jelentette.

2011-ben az eseménynaptárban már 9 db magyarországi verseny volt, Szlovákiában is megrendezték a 2. felvidéki bajnokságot és mellette más versenyeket, Romániában az 5. erdélyi bajnokság volt más versenyekkel és rendezvényekkel, melyek közül a közös csíksomlyói búcsú vált ebben az időszakban kiemelkedő eseménnyé. A különböző országok „szövetségeit” a baráti kapcsolatokon túl csupán egy verseny a Balassi Kupa kötötte össze, amelynek helyszíne 2008 óta vándorolt az egyes országok között folyamatosan.

2012-ben a baranta Világkupa nevű rendezvényt szervezett, amely megfelelő számú induló országok hiányában nem minősülhetett világkupának. A rendezvényre május 19-20-án került sor Miskolcon a városi sportcsarnokban, az egyes versenyszámokban mintegy 80 versenyzővel és 300 nevezéssel. A versenyen sok barantás mellett kemposok, jiu-jitsu-sok, kungfu-sok, hagyományőrző vívók is indultak, de mind az egyéni és az összetett versenyszámokban a barantások fölénye érvényesült, egyedüli kivétel a földharc volt. A verseny sikerességén felbuzdulva 2013-ban Kárpát Kupa, 2014-ben Világkupa, majd 2015-ben újra Kárpát kupa névvel ugyanezt a versenyt megrendezték, de nem sikerült a megfelelő minősítés elérése, sőt 2015-ben egy külföldi versenyző sem érkezett a versenyre. 2015-öt követően a Balassi Kupa maradt nemzetközi fórumként, ahol a közösség szablya versenyszámban mérkőzhetett meg egymással.

2012-ben került sor az első Magyar Kupa sorozatra, ez volt az első év, amikor minősítették a versenyeket: területi vagy magyar kupa verseny. A magyar kupában elért eredmények alapján a

legjobb 32 kvalifikálta magát a magyar bajnokságra. A versenyek minősítési rendszere a mai napig megmaradt, azonban a magyar kupa sorozat összesített pontszámának győztesét csak 2012, 2013 és 2014-ben hirdették ki. A kvalifikációs rendszer ellenére nem volt 32 versenyző, aki indult volna a magyar bajnokságon emiatt azt a későbbiekben nem használták.

2013-t követően még vannak felvillanások, azonban egy lassú hanyatlás, az érdeklődés vesztesége figyelhető meg mind a csapatok, mind az edzésre járók létszámában. 2013-ban volt az első sorozat utolsó rendezvényeként az apajpusztai Magyar Országos Gyűlés (Povedák, 2014). Még 2013-ban képviselik Magyarországot barantások a veronai Tocati rendezvényen magyar virtus és játékbemutatókkal, 2014-ben még a Fábry Showba is bekerült Vukics Ferenc és az által kijelölt „baranta válogatott”, illetve a 2014-es European Traditional Sport Games Association is meghívta közgyűlésére, ahol felvételi kérelmét is elfogadták.

A csökkenő létszámokat részben magyarázza, hogy az edzés jellege is megváltozott, új célokként megjelent a sikeres nemzetközi szereplésre való felkészítés, amely mind az edzés módszerek, mind a célcsoport megváltozásával járt. Ebből az időszakból a legkiemelkedőbb eredmény, hogy két barantás is kijutott 2015-ben a Grappling Eb-re Sargossa-ra, sőt egyikük a világbajnokságon Alanya-ban is a kiutazó magyar csapat tagja volt. A két barantás eredményei közül az Eb legjobb eredménye Kerstner Róberthez fűződik, aki egy bronzérmes tudott elhozni, míg a másik barantás legjobb eredményei Eb 6. helyezés és a vb 9. helyezés volt (Ellenfelem.hu, 2015; UWW, 2015).

Habár 2015-ben 4 évre újra megválasztják Vukics Ferencet a Szövetség elnökének, egyre több probléma jelentkezett. A mozgalom elveszítette központi edzőtermét, a Zrínyi Baranta HMFSE edzései is elkerültek egy VII. kerületi iskola tornatermébe, a foglalkozás-vezetőképzések pedig vidéki helyszínekre. 2016-ig Vukics Ferenc tartja a Zrínyi Miklós Baranta edzéseit, azonban 2016 szeptemberétől kezdve ezeket a feladatokat átveszi a gyermek- és ificsapatot vezető edző. 2017-ben és 2020-ban még sor került további foglalkozásvezetői képzésekre, ezeket azonban már nem Vukics vezeti és bírálja el. 2017-ben 8 fő, 2020-ban 4 fő szerzett foglalkozásvezetői jogosítványt.

Vukics Ferenc jelentősége megkerülhetetlen a baranta fejlődésében, ő a mozgalom elindítója,

illetve mai napig a név és a szabadalom tulajdonosa (Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 2023). Az utolsó időszakban mindent megtesz, hogy az általa elindított folyamatokat valaki átvegye tőle és bár 2018-as MOGY szervezésében még jelentős szerepeket vállalt, 2019-ben már csak vendégként és előadóként vett részt a rendezvényen. A Zrínyi Miklós Baranta SE-ben 2017. november 25-ig látott el elnöki, reprezentatív feladatokat, a Baranta Szövetség elnökeként 2019. május 26-ig tevékenykedett. A Zrínyi Miklós egyesületben Bognár István követte őt az elnöki pozícióban, míg a szövetség élén dr. Németh Henrik váltotta.

Majd jött 2020 és a Covid, amely látszólag mindent szétvert. 2022-ben Vukics Ferenc újra edzéseket tart belvárosi a Magyarok házában a pincéjében, „*hogy ne szűnjön meg a baranta*”.

Megbeszélés és következtetések

Vukics Ferenc a baranta mozgalmat nagyon fiatalon indította el, azonban az nem egy tudatos célirányos döntés eredményeképpen született meg, mint a judo (Sato, 2013), hanem véletlenek sorozataként fogalmazódott meg az önálló harcművészet gondolata. 1992-2000-ig tartó időszakban egyértelműen hagyományőrzésről beszélhetünk. Ebben az időszakban a fő tevékenységet az egyes történelmi korok harci jeleneinek eljátszása jelentette. A korszak végén született meg az a baranta, amely a történelmi magyar harci tudás összegyűjtésének kísérletét jelentette. 1998-ban ugyan szerveződött verseny, amely későbbi országos bajnokság mintájául szolgált, azonban a résztvevők célja, nem a versengés és a magas szintű eredmények elérése volt, hanem a jó hangulat, a játékelmény, az öröm megélése volt. Ebben az időszakban a Kossuth Lajos Katonai Főiskola támogatása meghatározó az ekkor még egyetlen haditorna körből álló baranta történetében.

A 2000-es évet követően azonban egyre gyakrabban megjelennek a modern sportokra jellemző események: magyar bajnokságok és azok eredményeinek feljegyzése, versenykiírások, edzőtáborok, fokozatvizsgák. 2004-ben ugyan nem jön létre jog személyiséggel rendelkező szervezet, de megjelenik az igény magasabb szintű szerveződés létrehozására. 2000-2008-ig tartó időszak a baranta népszerűvé válásának és széles körben ismertté válásának időszaka, ekkor jött létre a mai napig működő csapatok többsége. 2006-ot követően megjelennek külföldi országokban is csapatok, de a nemzetközi szintű versenyekre

ebben a korszakban nem került sor. A korszakot meghatározza a támogató egyetemi, majd egyesületi környezet elvesztése. Ez jelentős kihívás elé állítja a mozgalom magját a Zrínyi barantát, ahonnan a legtöbb versenyző és oktató került ki. Végül erre megoldásként 2006 őszén létrejött a Zrínyi Miklós Baranta HMMSE. 2006-2008 között már tudatosan kezdett kiépülni az az egyesületi háttér, amellyel Szövetséget lehet létrehozni, amely a korszak végével megvalósult.

2008 fordulópont a baranta mozgalom életében, hiszen létrejött az országos ügyeket intéző szövetség az OBSZ, 2008-ban indul el az első és mind mai napig működő nemzetközi verseny a Balassi szablyavívó Kupa, valamint ekkor fogott bele először olyan önálló rendezvények megszervezésébe a baranta mozgalom, mint a Kurultaj később a Magyar Országos Gyűlések, amelyeknek köszönhető a legdinamikusabb létszámnövekedés. 2009-2011-ig tartó időszakban Vukics Ferenc kivonta magát a Szövetség életéből, ebben az időszakban a létrejött új működés stabilizálódott. 2008-at követően létrejött a központi edzőtáborok és fokozatvizsgák rendszere, a szövetség működéséről éves közgyűlés döntött. Az átmeneti időszak fő kérdéseit a növekvő létszámok miatti foglalkozásvezető hiánya, az edzőképzés beindítása és a versenykiírások rendezetlensége okozta problémák jelentették. Ezt az átmeneti időszakot leszámítva, amíg az új rendszer stabilizálódni tudott, a 2008-tól 2015-ig tartó időszak a baranta mozgalom legnagyobb eredményeit érte el. A tagok között megjelent a magasabb teljesítmény iránti igény, a tudatos versengésre való készülés (akár mindennapos edzés). Volt a szövetség igényeit kiszolgáló központ, ami állandó helyszínt adott a foglalkozásvezető képzéseknek, egyesületi működésnek, versenyeknek, központi raktárat biztosított az eszközöknek. 2012-ben történt az első kísérlet magasabb minőségi verseny megszervezésére (világkupa), amelyet 2014-ben megismételtek. Megjelent a baranta válogatott és barantások képviselték Magyarországot nemzetközi fórumokon például: Tocati, grappling Eb és vb. Ezek az eredmények az ebben az időszakban elvégzett szakmai munka eredményeképpen valósulhattak meg. Ugyanebben az időszakban sok el nem végzett munka hiányzott a továbblépéshez. Így a 2008-ban létrejött szövetség, nem sportszakszövetség volt. Emiatt jogi értelemben nem minősült önálló sportágnak. A nagyobb nemzetközi versenyeken nem sikerült a világkupa minősítés megszerzése. A baranta válogatott nem egy pontrendszer, nem egy válogató

sorozat eredményeképpen jött létre. Az átalakuló szemléletben a versenyekre került hangsúly a bemutatókkal szemben, a teljesítmény szerepe megnövekedett a korábbi hagyományőrző és tradicionális játék élménnyel szemben. Ez belső feszültségek állandó forrása lett a későbbiek során is. Így a baranta történetét nagymértékben átszövi a kilépő hagyományőrző csoportok története.

2014-2015-ös év eseményei között már feltűntek a hiányosságok, amelyek nélkülözhetetlenek a modern sportággá váláshoz (nemzetközinek szánt versenyek nemzetközi résztvevők nélkül). Az ETSGA tagság, a sikeres Fábry show szereplés és grappling Eb, vb eredmények viszont magukban hordozták a kibontakozás lehetőségét. 2015-ig ennek a munkának Pázmány Péter utcai telephely volt a központja, annak elvesztésével és pótlásával Vukics Ferenc az adott körülmények között nem tudott megbirkózni.

2015-öt követően Vukics Ferenc működésében tudatosan megjelent a feladatok és tevékenységek átadása, amire tulajdonképpen felhasználta a teljes elnöki ciklusát. 2016-ot követően nem tart rendszeresen edzéseket, majd 2017-ben kilépett a Zrínyi Miklós Baranta HMMSE-ből (ahol tiszteletbeli tagnak választják meg). 2018-ban Magyar Országos Gyűlés főszervezőjeként olyan embereket gyűjtött maga köré, akiknek 2019-re már teljes mértékben átadta a feladatokat, mind a főszervezésben, mind a Baranta Szövetség vezetésében. A 2015-ig felmerülő problémákra, belső feszültség (hagyományőrzés – versenyzés), szervezeti háttér megerősítése (sportszakszövetség létrehozása), központi képzés, iskola, állami-lag elismert jogosítvány, azaz edzőképzés beindítására nem került sor. Ezeket az új vezetőség örökölte meg 2019-ben, amely intézkedéseket elszöprött, Vukics szavaival élve: a „Covid”.

Kutatásom feltételezéseit, miszerint az alapító Vukics Ferenc létrehozta a modern sportokra jellemző intézményi rendszert (például: Szövetségek), nem lehet megerősíteni, mert a létrejött intézményeknek nem célja a versengés biztosítása és a versenyrendszerek működésében számos alapvető hiányosság fennmaradt. Emiatt sokkal inkább teljesíti a harcművészetekre jellemző filozófia, életérzés vagy életmódot népszerűsítő mozgásos tevékenység fogalmát.

Jelentős sporteseményekre került sor elsősorban 2008-2015-ig tartó időszakban, ami alapján akár minősíteni is lehetne a barantát, mint ismert és széles körűen űzött sportágot, azonban a 2015 óta hiányzó nagy sportesemények és nemzetközi tevékenység hiánya miatt ez sem igazolható.

Összeségében elmondható, hogy a baranta mozgalom ott áll a modern sportok kapujában, és jelentős tevékenységet végzett az elmúlt évtizedben, azonban kutatásom eredményei alapján ez még nem nevezhető egy nemzetközi mértékben is értelmezhető sportágnak. Ezen állítás igaz voltának bizonyítására további kutatások szükségesek.

Felhasznált irodalom

- Arany H.Zs. (2008): Zala megye II. ifjúsági napján. *Zalai Hírlap*, **64**: 210. 4.
- Békés K. (2014): A Magyar Haderő ellátószolgálatának fejlődésének ismertetése a honfoglalástól az I. Világháború végéig. *Hadtudományi Szemle*, **7**: 2. 1-9.
- Collins, L., Brymer, E. (2018): Understanding nature sports: A participant centred perspective and its implications for the design and facilitating of learning and performance. *Annals of Leisure Research*, **23**: 1. 110-125.
- Elekes A. (2003): Lovagtábor, várjátékok. *Fejér Megyei Hírlap*. **48**: 185. 4.
- Elias, N. (1986): *Quest for Excitement: Sport and Leisure in the Civilizing Process*. Blackwell, Oxford, 128-129.
- Ellenfelem.hu (2015): Magyarok Grappling Európa-bajnokságon. Letöltve: 2023.01.27. <http://www.ellenfelem.hu/2015/06/magyarok-grappling-europa-bajnoksagon.html>.
- Ellmer, E., Rynne, S., Enright, E. (2020): Learning in action sports: A scoping review. *European Physical Education Review*, **26**: 1. 263-283.
- Fa Á. (2010): Zsigmond Király Huszita Harcai és Hatásaik a Magyar Hadügyekre. *Hadtudományi Szemle*, **3**: 2. 77-85.
- Herman O. (1909): *A magyarok nagy ősfoglalkozása*. Hornyánszky, Budapest, 150.
- Immonen, T., Brymer, E., Orth, D., Davids, K., Feletti, F., Liukkonen, J., Jaakkola, T. (2017): Understanding action and adventure sports participation – An ecological dynamics perspective. *Sports Medicine – Open*, **3**: 1. 1-7.
- Januonen, G., Petrov, P. (2018): *Traditional Wrestling Our Culture*. Guttenberg Publishing House, Sofia, 22.
- Kellett, P., Russell, R. (2009): A comparison between mainstream and action sport industries in Australia: A case study of the skateboarding cluster. *Sport Management Review*, **12**: 2. 66-78.
- Kiss G. (2019): *Nagy magyar tájszótár*. Tinta könyvkiadó, Budapest.
- Kodolányi J. (1936): *A vas fiai*. Athenaeum, Budapest, 134.
- Kopcsni G. (2010): I. Thury György Kupa értékelése. Letöltve: 2023.01.27. <https://felvidek.ma/2010/11/i-thury-gyorgy-kupa-ertekelese>.
- Kovács L. (2015): *Vukics Ferenc New York city MAG előadás, mi is a Baranta?* Letöltve: 2023.01.27 <http://www.magyarvagyonok.hu/videoek/listak/eloadasok/24863-Vukics-Ferenc-New-Yorkban-NYC-MAG-eloadas-2015>.
- Kucor L. (2022): Egy csallóközi dalia Gömörben. *Magyar 7*.
- Luchoro-Parilla, R., Lavega-Burgués, P., Damian-Silva, S., Prat, Q., Sáez de Ocáriz, U., Ormó-Ribes, E., Pic, M. (2021): Traditional games as cultural heritage: The case of Canary Islands (Spain) from an ethnomotor perspective. *Frontiers in Psychology*, 12.
- Magyar Karate Szövetség Honlapja (2022): *Az MKSZ által elismert stíluszervezetek listája*. Letöltve: 2023.01.27. <https://www.karate.hu/tagszervezeteink>.
- Magyarország Bíróságai (2023): Civil szervezetek névjegyzéke. Letöltve: 2023.01.27. <https://birosag.hu/civil-szervezetek-nevjegyzeke>.
- Malonyay D. (1911): *III. kötet A balatonvidéki magyar pásztornép művészete*. Franklin Társulat, Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda, Budapest, 97-261.
- Nemzetközi Visegrádi Palotajátékok Honlapja (2023): Lovagi tornák részletes programja. Letöltve: 2023.01.27 <https://palotajatekok.hu/helyszinek/lovagi-torna-palya#programok>.
- Németh E., (2002): Harci Művészetek. In: Borbély A., Bakos A., Bánó A., Bata T., Bonn O., Lévai Gy. (szerk.): *Magyar sport enciklopédia: A-K*. Kossuth Kiadó, Budapest. 324-346.
- Parlebas, P. (2001): *Juegos, deportes y sociedad. Léxico de praxiología motriz [Contribution to an Annotated Vocabulary on the Science of Motor Action]*. Paidotribo, Barcelona, 286.
- Péter J. (2017): Távol-keleti mozgáskultúrák a nyugati világban. Rövid rátekintés a Taichi példájára. In: Veress K. (szerk.): *Erdélyi Múzeum LXXIX. 4. Erdélyi-Múzeum egyesület, Kolozsvár*. 169-175.
- Povedák I. (2014): MOGY egy neonacionalista fesztivál elemzése. In: Barna G. (szerk.): *Valás, egyén, társadalom*. Innovariant Nyomdaipari KFT, Szeged. 123-143.

- Rejtő G. (1992): Hősök napja: nem a békegalamb üzenete érkezik a sírokból. *Magyar Hírlap*. 25: 130. 9.
- Rinehart, R. (2000): Emerging arriving sports: Alternatives to formal sports. In: Coakley, J. (szerk.): *Handbook of Sports Studies*. SAGE, London. 501-520.
- Sato, S. (2013): The sportification of judo: Global convergence and evolution. *Journal of Global History*. 8: 2. 299-317.
- Szacsky M., Pálincás G. (2005): *Európai Önvédelem*. Sárkányos Lovagrend, Budapest.
- Szacsky M., Pálincás G. (2002): *Történelmi Európai katonai és népi sportok*. Sárkányos Lovagrend, Budapest.
- Szellemi tulajdon nemzeti Hivatal honlapja (2023): Baranta Tradicionális Magyar harcművészet. Letöltve: 2023.01.27. <http://epub.hpo.hu/e-nyilvantartas/?lang=HU>.
- Szent György Lovagrend Honlapja (2023): A katonai-hagyományőrző tagozat. Letöltve 2023. 01.27 <https://www.szentgyorgylovagrend.eu/tagozatok/hagyomanyorzes>.
- Takács T. (2000): Átmenteni mindent, amelyekre még büszkéek lehetünk. *Fejér Megyei Hírlap*, 45: 147. 4.
- Thorpe, H., Wheaton, B. (2013): Dissecting action sports studies: Past, present and beyond. In: Andrews, D.L., Carrington, B. (szerk.): *A Companion to Sport*: Blackwell, Chichester, 341-358.
- Tóth G. (2018): Katonai Hagyományőrzés a Honvédség Társadalmi Kapcsolatainak Szolgálatában. *Honvédségi Szemle*, 146: 6. 140-153.
- United Word Wrestling hivatalos eredmények. Final Protocol. Letöltve: 2023.01.27. www.org/sites/default/files/media/document/event/results/results_10_antalya_1.pdf.
- Wheaton, B. (2004): *Understanding Lifestyle Sport: Consumption, Identity and Difference*. Routledge, London, 1-28.
- Zrínyi Miklós SE Történelmi Haditorna Klub Honlapja (2023). Történelmi haditorna klub. Letöltve: 2023.01.27 <http://www.zrinyise.hu/>.

